

A tengertől a folyóig a tengerig

Hajnóczy Csaba

DLA mestermunka

Leírás

Témavezető: Szirtes János DLA

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem,

Doktori Iskola, Media Design

Budapest, 2019

2016. szeptember elején Berlinben részt vettem a Tandem - Middle East EU projekt berlini zárógáláján. Büyükada c. darabomat be is mutattam. Itt találkoztam fiatal palesztin művészekkel, szervezőkkel, akik egy Ramallah-i multimédia fesztivál előkészületeiről beszéltek.

Még tartott a szíriai háború, dúlt a menekült- és migrációs válság nagy hulláma. A Palesztin Területek önmagukban is veszélyövezetet, No Go zónát jelentett számomra, egyszerűen nem volt a térképemen. Kihívásra volt szükségem, és megérkezett. Ellenállhatatlan vágyat éreztem, hogy személyesen tapasztaljam meg: hogyan zajlik az élet egy olyan környezetben, ami az elmúlt fél évszázad során mindig a rossz hírekben szerepelt.

Az általánosságokon túl nem sok fogalmam volt az izraeli-palesztin viszony mibenlétének mélységeiről és részleteiről. Tanulási, informálódási folyamat kezdődött. A közvetlen politikai kontextusokon túlmutató tematikát kerestem.

A víz arabul: ماء (mayy). Héberül: מים (mahyeem). Az expedíciót a vízzel kapcsolatos narratívákra fűztem fel, amelyek már a bibliai időkben, sőt azelőtt is meghatározóak voltak ezen a vidéken. A témakörök, amelyek exponálódtak: a Szent Föld szent vizei. Víz és termény. Ki rendelkezik a víz fölött? A víz hiánya. A víz szépségei.

Campus Mundi ösztöndíjjal 2017 novemberét töltöttem a Palesztin Területeken és Izraelben. Befogadóm a Birzeit University volt, egyike a 14 egyetemnek a West Bank területén. Szilágyi Lenke kettő hétre tudott csatlakozni hozzám. Ramallah-ban laktunk, folyamatosan utaztunk, a Genezáreti tótól a Holt tengerig, a Jordántól a Földközi tengerig lehetőségeink szerint bejártuk mindazokat a helyeket, amelyek a témához tartoznak. A felszerelésem egy Rode NTG 4 puskamikrofonból, egy JRF hidrofonból, és egy Zoom H4 sztereo felvevőből állt.

"Tengertől tengerig" (From Sea to Sea) és "A folyótól a tengerig" (From the River to the Sea): a jelszavak kibékíthetetlen politikai szándékokról és akaratokról beszélnek¹ - erre utal a cím - , miközben a Genezáreti tó, a Jordán folyó, a Holt tenger és a Földközi tenger által határolt terület vízrajzilag oszthatatlan egész, bárki lakja vagy uralja. Az élményeket, impressziókat naplószerűen, 10 klipszerű epizód formájában fogalmaztuk meg. Az eredeti, 35 percnyi anyag egyes tételei: Bevezetés; Szent vizek

---

¹ "Eretz Israel - Nagy Izrael: a nyugati tengertől a keleti folyóig. Ld. <https://www.haaretz.com/middle-east-news/premium-hamas-owes-its-from-the-river-to-the-sea-slogan-to-zionists-1.6746730>; "From the River to the Sea, Palestina will be free" - a Hamas jelszava.

Jordán folyó; Jákob kútja; Víz által; Ki uralja a vizet; Masada; A só tengere; Beduin közösség - Al-Ou Epilógus.

A mestermunka ezen első változatának bemutatója 2018. november 30-án volt a Spatial Sound Institute 4DSound stúdiójában, a Central European Network for Sonic Ecology budapesti alakuló konferenciájának keretében.

Reveláció volt számomra a Spatial Sound Institute² hangrendszerével dolgozni, ahova előzőleg Short Residency-t nyertem. A 4DSound hangrendszer³ egy Ableton Live-hoz tervezett Max MSP applikáció hardware környezet. A hangzás 3, egyenként 5 oszlopból álló oszlopsoron elhelyezett multidirekcionál hangszóró által realizálódik. Minden oszlopon 3 hangszóró helyezkedik el; az alsó mintegy fél méterre rácspadló alatt, a középső 2 méter, a felső 5 méter magasságban; a teljes park 45 hangszóróból áll, immerzív, a három dimenziót komplex módon megjelenítő hangteret képezve.

A 4DSound rendszer mono hangsávokat kezel. A gondolkodás és a vezérlés alapja a hangobjektum, amely manuális programozással, grafikus monitorozva irányítható, mozgatható az x, y és z tengely mentén. A hangosságát az objektumok nagysága jeleníti meg.

A rendszer grandiózus effektparkkal teljes, amelynek részletes megismeréséhez jóval több időre van szükség. Így is módomban nyílt megtapasztalni egy sor lehetőséget: a hangobjektumok forgatását, a gesztusmozgásokat, az útvonaltervezés speciális eseteit, (vonalmozgás, kör, három- és négyszög, spirál stb.), a térbeli vibrátót, a visszaverődések gyorsaságait, a Doppler-szimulációt, a térkompresszort.

A klasszikus opera eszköztárában a zenei tér⁴ párhuzamos használata, a szereplők szimultán éneklése fontos történetmesélési és dramaturgiai eszköz. A legnépszerűbb példák Mozart művei: A *Figaro házassága* második felvonásának fináléja, vagy a Don Giovanni-ból a "*Sola sola in buio loco*"szextet de gondolhatunk Leporello párhuzamos kommentárjaira, "mellé-beszédeire" is, miközben Giovannit a események kavalkádja sodorja. A szereplők mást, máshogyan mondanak, akár gyökeresen különböző motivációk alapján, a zenei tér használata mégis egybefogja a jelenetet, nem káoszt, hanem egységet érzékelünk. Az operai libretto, mint irodalmi szöveg, a maga leegyszerűsített módján jól szolgálja ezt. A megismételt vagy ismételt szavak, gondolatok nem állítják megoldhatatlan feladat elé az értelmezni

---

² <https://spatialsoundinstitute.com>

³ <https://4dsound.net>

⁴ "Zenei tér" alatt az egyes szólamok összességének rendelkezésére álló hangtartományt értem.

Mindazonáltal prózai környezetben például a grófnő, Susanna és Figaro, valamint Almaviva gróf, Marcellina, Basilio és Bartolo együttese egymás szavába vagdosó ricsajként működne.

A példa kissé archaikus, a kortárs eszköztár már régen meghaladja, mégsem hagyjuk figyelmen kívül a hasonlóságot. A 4D Sound azért is izgalmas, mert színpadszerű három dimenziós elrendezésekre ad lehetőséget. A hangrendszer teret tud adni különböző forrásokból származó, különbözőképpen kezelt hangok egyidejűségének extenzív, tágasabb narratívákban.

A lehetőséget saját megítélésem szerint a munkám "Jordán folyó" című tételében tudtam a leginkább kamatoztatni. A Jericho közelében fekvő *Qasr el Yahud* Jézus Krisztus megkeresztelésének helyszíne. Nyitott zarándokhely, sűrű látogatottsággal. A soundscape folyamatos énekszótól zeng, különböző nációkhoz tartozó csoportok többnyire anyanyelvükön éneklük változatos stílusú szent énekeiket. Van egyidejűség, de nincs zűrzavar, a hely aránylag tágas. Munkámban egy-egy portugál, orosz, angol nyelvű, francia, valamint kínai zarándokcsoport énekeit, imáit használtam fel. Virtuális "körmeneteket" alakítottam belőlük, a magassági tengelyt is felhasználva. Ez az egymásmellettiesség sztereóban nem működne, a hangok zavarosan rakódnának egymásra, de a térbeliség lehetőséget teremt az elrendezésre.

Más jellegű térhasználatot inspiráltak a Holt tengerben készült hidrofon felvételek. A víz alatt rögzített hangok eleve absztrakt jellegűek, ezt processzált beavatkozásokkal fokoztam. Hat variáns-szólamot alakítottam ki az eredeti felvételtől, és tér-kánont formáltam belőlük. A kapott hang-objektumokat kitüntetett pontok között mozgattam, kánonszerű, egymást követő szekvenciában.

A "From the Sea to the River to the Sea" első változatot a helyszín speciális mivolta, valamint időtartarokán előtanulmányként tekintem. A védésen bemutatandó rövidített változatot a MOME oktafon hangrendszerére transzponálom. Ableton Live DAW-ot használok, az Envelope For Live elnevezésű MaxMSP térszervező platformmal.

Az anyagon redukciónak hajtottam végre. A 16 percnyi változat részei: Bevezetés; Szent vizek; Jordán folyó; Jákob kútja; Víz által; Ki uralja a vizet; A só tengere; Eső.

A tervezett installáció vázlataként értelmezendő sztereo hangos film linkje:

<https://youtu.be/qQmsBq6OSrg> (2019. aug. 1-i állapot)